

Opvallend is dat de kleine alken invasie van 2005 zich tijdens rustig weer voltrok en dat de verplaatsing niet gepaard ging met opvallend hoge sterfte. Op 23 oktober stond er de gehele dag slechts een zwakke noordwestelijke wind (ongeveer kracht drie). Voorheen zijn grote aantallen meestal vastgesteld in perioden met harde aanlandige wind (van der Ham *et al.* 1991, Winter *et al.* 1996). Wheeler (1990) heeft het weer tijdens de invasie van kleine alken voor de kust van oostelijk Engeland in november 1987 geanalyseerd en zijn conclusie is dat weersinvloeden nooit op zichzelf een verklaring kunnen zijn voor een invasie, maar in combinatie met een slechte voedselsituatie wel. Camphuysen & Leopold (1996) ondersteunen deze conclusie en geven nog eens duidelijk aan dat de invloed van wind niet moet worden overschat.

Invasie of influx?

Hoewel van den Berg & Haas (2005) in hun behandeling van de invasie van 2005 het woord 'wrecks' verbinden met het woord 'influx', zijn beide termen hier ten onrechte gebruikt, om verschillende redenen. Een 'wreck' was niet aan de orde aangezien er geen grote aantallen gestrande vogels werden vastgesteld. Volgens het Nederlands stookolieslachtoffer-onderzoek (<http://home.planet.nl/~camphuys/NZGNSO.html>), zijn slechts twee dode kleine alken gevonden in november 2005. Dat strandingen slechts ten dele de omvang van invasies reflecteren (cf. Camphuysen 1996), wordt hiermee onderstreept. Het onderscheid tussen 'influx' en 'invasie', zoals beschreven door van den Berg & Bosman (1999), is niet altijd even duidelijk. Terwijl een influx 1) slechts een handjevol exemplaren kan betreffen, 2) niet wordt gekenmerkt door een bepaalde richting en 3) vaak door bijzondere weersomstandigheden veroorzaakt wordt, is er bij een invasie 1) wel sprake van een duidelijke richting en 2) ligt de oorzaak bij regelmatig optredende bevolkingsexplosies en/of voedseltekorten. Aangezien er bij de verplaatsing van 2005 een duidelijk richting kon worden aangewezen, weersomstandigheden geen oorzaak lijken te zijn, en er veel individuen deelnamen, is de term 'invasie' hier het meest gepast. Van den Berg & Bosman (1999) noemen de kleine alk overigens in het lijstje van voorbeelden van invasiesoorten.

Dankwoord Bij de totstandkoming van dit artikel zijn vele personen ons van dienst geweest. Wij willen daarom – in willekeurige volgorde – de volgende personen bedanken: Michel de Lange, Ruud Brouwer, Mardik Leopold, Kees Camphuysen, Ingo Weiß (Duitsland), Jochen Dierschke (Duitsland), Erling Jirle (Zweden), Morten Bentzon Hansen (Denemarken), Eddie Chapman (Noorwegen), Nils Helge Lorentzen (Noorwegen), Martin Heubeck (Schotland), Arie Ouwerkerk, Hans Verdaat, Ico Hoogendoorn, Marnix Jonker, Marcel Scholte, Martijn Renders, Niels van Houtum, Swen Rijnbeek en Kasper Hendriks.

Referenties

- Andersen G.S., Borjesson H., Isaksen K. & Camphuysen C.J. 1996. Little auks *Alle alle* in Southern Scandinavia with emphasis on the 1996 influx. Sula 10: 251-256.
- Bemmelen R.S.A. van, Wielstra B., Renders M. & Hendriks K. 2005. Black-and-white weekend: kleine alken en kortbekzeekoet langs Schiermonnikoog. Dutch Birding 27: 448-449.
- Berg A.B. van den & Bosman C.A.W. 1999. Zeldzame vogels van Nederland. Avifauna van Nederland I. GMB Uitgeverij, Haarlem / Stichting Uitgeverij van de KNNV, Utrecht.
- Berg A.B. van den & Haas M. 2005. WP reports. Dutch Birding 27: 412.
- Camphuysen C.J. 1996. Strandingen van de kleine alk *Alle alle* in Nederland, 1969-96. Sula 10: 248-250.
- Camphuysen C.J. & Leopold M.F. 1996. Invasies van de kleine alk *Alle alle*: voorkomen en achtergronden. Sula 10: 169-182.
- Dongen R.M. van, Haas K. & de Rouw P. 2005. Recente meldingen. Dutch Birding 27: 437.
- Flore B., Garthe S. & Degen A. 1996. Past and present occurrence of little auks *Alle alle* in Germany. Sula 10: 183-192.
- Ham N.F. van der, Stegeman L. & Platteeuw M. 1991. Influx van kleine alken *Alle alle* in Nederland in winter 1990/1991. Sula 5: 92-100.
- Jakobsen B. 1996. The occurrence of little auks *Alle alle* at Blåvandshuk, Denmark, with emphasis on the 1995-influx. Sula 10: 193-198.
- Pollock C., Reid J.B. & White R. 1996. The occurrence of little auks *Alle alle* off the east coast of Britain. Sula 10: 239-246.
- Wheeler D.A. 1990. Factors influencing the large-scale displacement of little auks towards the Northumberland coast, November 1987. Trans. Nat. Soc. Northumbria 55: 136-143.
- Winter C.J.N., Stegeman L. & Keijl G.O. 1996. Het voorkomen van de kleine alk *Alle alle* in Nederland. Sula 10: 199-210.

**Rob van Bemmelen, Stavangerweg 535, 1013 AX Amsterdam, rob.van.bemmelen@dutchbirding.nl
Ben Wielstra, Piet Heinstraat 31, 2231 RK Rijnsburg, wielstra@hotmail.com**

Afgedwaalde kortbekzeekoeten in de Noordzee in het najaar van 2005

Afgelopen najaar werden maar liefst drie kortbekzeekoeten waargenomen in het Noordzeegebied. Het betrof 'fly-by records' in Duitsland en Nederland en een langdurig pleisterende vogel op Shetland. De Duitse vogel werd 18 september onder gunstige omstandigheden gezien door Ingo Weiß, vliegend in noordelijke richting, langs Westerland, Sylt. Op 23 oktober behoorden wij tot de gelukkigen die een vogel op korte afstand in westelijke richting zagen vliegen langs Schiermonnikoog (van Bemmelen *et al.* 2005, Dutch Birding 27: 448-449). Op 30 november ontdekte Martin Heubeck een kortbekzeekoet (zijn derde al weer!) in de haven van Lerwick, Shetland. De vogel verbleef hier tot 20 december (www.nature-shetland.co.uk).

In Duitsland waren tot nu toe nog slechts drie aanvaarde gevallen van kortbekzeekoet. De recente Duitse waarneming is extra opmerkelijk omdat ze het eerste septembeergeval betreft. De Nederlandse waarneming is ook uniek, en wel in meerdere opzichten. Ten eerste: de vogel leefde! De zeven eerdere gevallen van kortbekzeekoet in Nederland betreffen alle dode of stervende vogels. Ten tweede zou 'onze' kortbekzeekoet, indien aanvaard, het eerste geval van een langsvliegende vogel zijn voor Nederland en, rekening houdend met de Duitse vogel, het tweede geval van een langsvliegende vogel voor het Noordzeegebied.

Foto's: Links een sfeerplaatje van de vogel van Shetland (James Hanlon). Meer foto's van deze vogel zijn gepubliceerd in de bekende bladen en op de bekende websites zoals www.surfbirds.com en www.hughharrop.com. Rechts de vogel van Schiermonnikoog, net achter de branding van het Noordzeestrand van Schiermonnikoog langsvliegend (foto van de koelbloedige Martijn Renders).

Misschien zijn er meer meldingen van vluchtwaarnemingen, maar langsvliegende zeevogels en zeldzaamhedencommissies lijken niet zo goed door één deur te gaan (cf. kuhls/scopoli's/grote pijlstormvogel). Het mag een klein wonderdje heten dat 'onze' vogel gefotografeerd is! Zelfs in het uiterste noordwesten van de Noordzee is de kortbekzeekoet nog behoorlijk zeldzaam: de pleisterende vogel van afgelopen winter zal de boeken in gaan als het twaalfde geval voor Shetland en het 38ste voor heel Groot-Brittannië. Een artikel over de status van kortbekzeekoet in de Noordzee staat gepland voor het volgende nummer van *Atlantic Seabirds*. De waarneming van Schiermonnikoog zal – na aanvaarding door de CDNA – uitgebreid worden behandeld in *Dutch Birding*.

**Rob van Bemmelen, Stavangerweg 535, 1013 AX Amsterdam, rob.van.bemmelen@dutchbirding.nl
Ben Wielstra, Piet Heinstraat 31, 2231 RK Rijnsburg, wielstra@hotmail.com**

Wat een jonge zeekoet al niet uit een eikenbos kan halen

Op 25 augustus 2005 vond Arnold Gronert een jonge zeekoet *Uria aalge* op de dijk bij Petten (Noord-Holland). Het betrof een nog niet volgroeid mannetje met een vleugellengte van 137 mm (normaal $\pm$ 200), een snavelengte van 30.8 mm (normaal 49) en een gewicht van 350 g (normaal $\pm$ 800). Ofschoon er geen donsveren meer te zien waren en alle veren van het eerste winterkleed waren uitgegroeid had dit dier nog een lange weg te gaan naar het volgroeide stadium. De zeekoet was sterk vermagerd maar had een volle maag. In de spiermaag werd een dikke prop henneptouw aangetroffen, in klier- en spiermaag een twintigtal kleine veertjes en tussen het henneptouw twee stukjes plastic, drie fragmenten Japans bessenwier *Sargassum muticum* en honderden fragmenten van insecten. De insectenresten waren brokstukken van kevers Coleoptera (dekschilden, borstschilden, koppen, pootjes), waaronder teminste acht exemplaren van het veertienstippelige lieveheersbeestje *Propylaea quatuordecimpunctata* en resten van ten minste drie loopkeversoorten. Het veertienstippelige lieveheersbeestje is een algemene soort in de Midden-Europese eikenbossen.

Het is duidelijk dat deze zeekoet allerlei zaken van het zeeoppervlak heeft opgepikt, maar dat dit de vermagering en tenslotte de dood niet heeft kunnen voorkomen. De afmetingen van dit individu suggereren dat het nog afhankelijk was van een adulte begeleider, maar het is niet waarschijnlijk dat deze dit voedsel aan het jong heeft aangereikt. Het is een bekend verschijnsel dat oppervlakte-foeragerende zeevogels zoals stormvogeltjes en verschillende soorten meeuwen profiteren van insecten die bij afluiddige wind in zee gewaaid zijn (Voous 1954; Winter 1995; Hoogendoorn 1997). Het op grote schaal eten van insecten door zeekoeten op zee is echter nog niet eerder beschreven. Er is uiteraard bijzonder weinig bekend van het voedsel van zeekoeten gedurende de eerste weken op zee (zie Tasker *et al.* 1985; Geertsma 1992) en al helemaal niet op het moment waarop de vogels onafhankelijk raken van de begeleidende ouders. De kevers hebben dit jonge en vermagerde dier wellicht nog enige tijd overeind gehouden of wellicht is het benutten van zaken die aan de oppervlakte drijven wel heel gewoon voor opgroeiende zeekoeten als ze moeten overschakelen van gevoerd worden naar zelf voedsel zoeken.

Referenties:

- Cramp S. (ed.) 1985. *The Birds of the Western Palearctic*, 4. Oxford Univ. Press, Oxford 960pp.
Geertsma M. 1992. Dieet van de zeekoet *Uria aalge* op het Friese Front in het najaar van 1989; een vergelijkend voedselonderzoek. Doctoraalsverslag NIOZ, Texel / RU Groningen, 44pp.
Harris M.P., Webb A. & Tasker M.L. 1991. Growth of young guillemots *Uria aalge* after leaving the colony. *Seabird* 13: 40-44.
Hoogendoorn N.C. 1997. Spinnen als zeevogelvoedsel. *Sula* 11(4): 239-240.
Tasker M.L., Webb A., Murray S. & Holt M. 1986. The dispersal of auks in the northern North Sea June to September 1985. NCC comm. res. report no. 627, Nature Conservancy Council, Aberdeen.
Voous K.H. 1954. Nog iets over het voedsel van het stormvogeltje, *Hydrobates pelagicus* (L.). *Ardea* 42: 217-218.
Winter C.J.N. 1995. Onverwachte prooien van stormmeeuw *Larus canus* op volle zee. *Sula* 9: 123-126.

**Kees Camphuysen, Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee
Postbus 59, 1790 AB Den Burg, Texel, camphuys@nioz.nl**